سىپىت نوچى

(تارىخى داستان)

يوللىغۇچى : ئەلى ئۇيغۇر ۋاقىت : 2007ـ7ـ9 كۈنى

قەشقەر خەلقىنىڭ پىغانلىق كۆز يېشى بىلەن قوشۇلۇپ ئاققان تۈمەن دەرياسى بويىدا ، كوزىچى يار بېشى قويىندا سىپىت ئىسىملىك بىر ئەزىمەت بارلىققا كەلدى . ئۇ شىرنىڭكىدەك كەڭ كۆكرىكى ، يولۋاس تاپىنىدەك ئالقىنى بىلەن ھەممىنى ئۆزىگە جەلپ قىلدى . تۆت دەرۋازىنىڭ ئىچى ۋە تېشىدىكى غېرىپ ـ غۇرۋا ، يېتىم يېسىرلار ئۇنى ئۆزىگە ئاشىنا بىلدى. ئۇ ئونبەش ياشقا بارغاندا تۆشۈك دەرۋازادا بىر ناۋايغا نىمكار بولۇپ كىردى .

ئەلگەك بىلەن ئۇن تاسقاپ ،

ئۆتمەكتە ئۆمۈر .

ئەتىگەندىن كەچكىچە ،

ئەيلەيمىز خېمىر .

خېمىر تاۋلاپ بولۇپتۇ ،

بىلەكلەر تۆمۈر .

سىپىت نوچى گىردىسى دەپ ،

داڭقىم يېيىلدى .

داستىخانغا دەرمان بولۇپ ،

ماختاپ يېيىلدى .

بۇ گىردىنى ھەرياققا ،

ئېلىپمۇ كەتتى .

ئالدى ئاقسۇ ، ئارقىسى

يەكەنگە يەتتى .

يىتىم -يېسىر باغرىنى ئۇ ،

ماكانى ئەتتى .

نەچچە يىلدىن نىمكار ئىشلەش

تەننى پىشۇردى .

بىلەكلەرگە دەرمان بېرىپ

قۇۋۋەت ئاشۇردى .

بوزەك قىلسا بەگ - غوجاملار

ئاجىز پۇقرانى .

قانداق چىداپ تۇرالايدۇ

سېيىت ۋىجدانى .

ئاگاھ بەردى سېيىت كۆپ رەت ،

ھۆكۈمران بەگكە .

نەزەرگە ھېچ ئىلمىغاندا

قېتىلدى سەپكە .

ئەلقىسسە ، ئايلار ئۆتتى ، يىللار ئۆتتى . سېيىت ئاخۇن گېلاۋخۇيچىلارغا قېتىلىپ سېيىت گاڭگۇڭ دەپ ئاتالدى . قان شورىغۇچ تىرىكتاپ بايلار ، پارىخور ئەمەلدارلارنىڭ كۆزىگە مىخ بولۇپ قادالدى . سېيىت نوچىنىڭ ئۇستىدىن دادلاپ ماتىتەي * نىڭ ئالدىغا بەگزادىلەرنىڭ ئەرز -شىكايىتى ياغدى .

ئەمدى گەپنى سېيىت نوچىنىڭ ئۆزىدىن ئاڭلاڭ :

قارا ساچىم يەلپۈنۈپ

قاشىمغا چۈشتى .

تۇمەن سەۋدا بالالار

باشىمغا چۈشتى .

بولدى مېنىڭ يۆلەنچىم

گېلاۋخۇي ھاشىم *

چامباشلىقنى ئۈگەتتى ئۇ ،

جان - دوست ئاداشىم .

گېلاۋخۇيغا جەم بولدۇق ،

دارىنغا قارشى .

خىيانەتچى ، پارىخور

زالىمغا قارشى .

بەلنى باغلاپ يەك تۇرۇپ ،

كۆتۈردۇق غوۋغا .

مەيلى دىدۇق بىزنى باغلاپ ،

ئاسسىمۇ دارغا .

ھەر قەيەردە ئۆم بولۇپ ،

باشلىدۇق جىدەل ،

ئەل ئاغزىدا داڭقىمىز

بولۇپتۇ غەزەل .

قەشقىرىمدە ماتىتەي

يارلىق چۈشۈردى .

سېيىت نوچىنى تۇتۇڭلار دەپ ،
بۇيرۇق چۈشۈردى .

يوقىتىلدى گېلاۋخۇي
زىندانىدا ھاشىم .
زۇلۇم ،كۈلپەت قايىنىمىدا ،
قېلىپتۇر باشىم .
قەشقىرىمدە كۆن ئالماق ،
تەس بولدى ،كەتتىم .
ياۋا قۇشتەك ئايلىنىپ ،
ئاقسۇغا يەتتىم .
قەشقەردىنمۇ بەك غېرىپ ،
غۇرۋانە ئاقسۇ .
خاراپزارلىق ئوچىقى ،
ۋەيرانە ئاقسۇ .
راۋابىمنى ھەمراھ قىلىپ ،
يەتتىم كۆچاغا .
ئالتە چېرىك بىر بولۇپ
ئالدى ئارىغا .
ئالتە چېرىك ئارىسىدا ،
شۇنچە مۇشتلاشتىم .
قارا شەھەر دەرۋازىسىنى ،
پەشۋادا ئاچتىم .

ئەمدى گەپنى قارا شەھەردىن ئاڭلايمىز :

ئەلقىسسە ، سېيىت گاڭگۇڭ قاراشەھەرنىڭ بىقىنىدىكى ، چوڭ كۆۋرۈكنىڭ قېشىدىكى ، دەريانىڭ ئېقىنىدىكى خوجۇلۇق بونجالىقتا كېلىپ راۋابىنى ئالدى ، زەخمەك ئۇرۇپ تارىغا شۇنداق لەرزان چالدى ،تەرەپ- تەرەپتىن كەلگەن ئەھلى جاپاكەش ، مۇساپىر - ھوجاۋىرلار ئۇنىڭ قولىغا قاراپ قالدى . راۋاپ ئاۋازى ئۇلارنىڭ يۈرىكىگە بىر ئوت سالدى .

بىر چاغدا سېيىت نوچى شۇنداق قاراپلا ھەيۋەت بىلەن باستۇرۇپ كېلىۋاتقان بىر پارچە قارا بۇلۇتنى كۆردى . سېيىت ئاخۇن دىدىكى : بۇ خۇدانىڭ كارامىتىمۇ يا ئەزرائىلنىڭ مالامىتىمۇ ؟ ياكى بىر كاساپەتنىڭ ئالامىتىمۇ ؟ ... سېيىت ئاخۇن سەپسېلىپ قارىغۇدەك بولسا ،كېلىۋاتقىنى قارا بۇلۇت ئەمەس ، ئات تۇياقلىرىدىن كۆتۈرۈلگەن توپا - چاڭ ئىكەن . ئاتلىقلارنىڭ ئالدىدا كېلىۋاتقىنى قاراشەھەرگە نامى پۇر كەتكەن بىر زالىمنىڭ بالىسى پور بايۋەتچە دېگەن چۈلە - زاڭ ئىكەن ، ئۇنىڭ ئەخمەقلىقى ، پوچىلىقى پۈتۈن قارا شەھەرگە داڭ ئىكەن .

پۇقرالار دىدىكى : ھەي سېيىت نوچى ، سېيىت گاڭگۇڭ ! ئالدىڭدىكى ئاتلىق پور بايۋەتچىدۇر ، خۇمسىلىقتا ئۆتۈپ كەتكەن بىر بەچچىدۇر ، ئاتارمەن - چاپارمەنلىرى قىرىق نەچچىدۇر ، ئۇنىڭ يۈلەك - پاناھى چوڭ ، خەلق ئالدىدا گۇناھى چوڭ ، ئۆزىنى شىر سانايدۇ ، نوچىلىقتىن تەمەيى چوڭ . ئۇنىڭ ئۆزى ئۆتۈپ كەتكەن مۇتىھەم لالما ، ئۇنىڭ ئۆزى بىلەن ئېلىشىپ قالما ، بەل تۇتۇشۇپ چېلىشىپ سالما ، بەل تۇتۇشساڭ دەس كۆتۈر ، يانپىشىڭغا ئالما !

سېيىت نوچى شۇنداق قارىغۇدەك بولسا ، پور بايۋەتچىنىڭ بىر قولىدا تىزگىن ، بىر قولىدا قامچا ، كەينىدە ئون نەچچە چېرىك غالچا ، غالچىلار قولىدا نەيزە ، كالتەك ، ئارغامچا .

پور بايۋەتچە سېيىت ئاخۇنغا قاراپ دېۋەيلەپ ، ئۆز- ئۆزىچە كۆرەڭلەپ ، نىمە دەيدۇ قېنى ، قامچىسىنى تەڭلەپ :

قەيەرلىكسەن ، نەلىكسەن ؟

ئاتىڭنى سۆزلە .

راۋاپ ـ زەخمەك قولۇڭدا ،
زاتىڭنى سۆزلە .
ئاياغىمغا باش قويۇپ ،
دادىڭنى سۆزلە .
قەيەرلىكسەن ، قەلەندەر ،
دىۋانىمۇسەن ؟
يا بېشىڭغا كۈن چۈشكەن ،
سەرسانىمۇسەن ؟
ۋە يا دەچەن دەردىدە ،
ئاۋارىمۇسەن ؟
ياكى ئوغرى ـ بۇلاڭچى ،
قاراقچىمۇسەن ؟
قانداق غەرەزدە كەلدىڭ ،
ھالىڭنى سۆزلە .

سېيىت ئاخۇن بۇ ھاقارەتنى ئاڭلاپ دەرغەزەپ بولۇپ ، ئورنىدىن دەس تۇرۇپ ، كېلىشكەن قاپقارا بۇرۇتىنى بىر تولغاپ قويۇپ ، نىمەدەپ جاۋاپ بېرىپتۇ دەڭلار !

ئەزىزانە قەشقەرنىڭ ـــ
سېپىل تېشىدىن .
شېرىن شەربەت سۈيى بار ،
تۈمەن قېشىدىن .
خۇمدانچىلار مەلىسى ـــ

كوزىچى يار بېشىدىن

چىققان سېيىت ئىسىملىك ـــ

پېقىر يىگىتمەن .

كىچىكىگە كىچىكمەن ،

چوڭىغا چوڭمەن .

پىششىقىغا پىششىقمەن ،

توڭىغا توڭمەن .

تەتۈرىگە تەتۈرمەن ،

ئوڭىغا ئوڭمەن .

مىسكىنلەرنىڭ مۇڭدىشى ،

ئامراق يىگىتمەن .

ئالداشنىمۇ ئۇقمايمەن .

رەمىال ئەمەسمەن .

يا قەلەندەر ـ دىۋانە ،

ئابدال ئەمەسمەن .

خەقنى ئۇرۇپ ـ سوقمايمەن ،

ئامبال ئەمەسمەن .

يامىنىدىن قورقمايمەن ،

چەبدەس يىگىتمەن .

نەگە بارسام ھەمرايىم ،

مېنىڭ راۋابىم .

چالسام سازىم ، مادارىم ،

قىلسام تاۋابىم .

بىلمەك بولسام شۇ ساڭا ،

سۆزۈ جاۋابىم .

ئەزىزانە قەشقەردىن ،

چىققان سېيىتمەن .

پور بايۋەتچە دىدىكى : ئەي يۇرت ـ ماكانى يوق هارامزادە ، مەن بولسام ئارزۇلۇق بەگزادە ، كىيىم سەرپايىلىرىم ئازادە ، بەخت ـ دۆلەتتە ماڭا هەرقانداق شاهزادە ، مەن بولسام قاراشەهەردە ئاتالغان گاڭگۇڭمەن ، نامۇ شۆهرەتتە رۇستەمى داستاندىن چوڭمەن . قېنى كۈچ سىنىشايلى ، بىر قەپەس ئېلىشايلى . گاڭگۇڭ بولساڭ مەيدانغا چۈش ، چېلىشايلى .

سېيىت نوچى دىدىكى : سەندىن قورقۇنچ ، دىشۋارىم يوق . ساڭا ئاتار پەشۋارىم يوق . بىر پەس ئارام ئالغىلى قوي ، ئىككى پەدە چالغىلى قوي .

پور بايۋەتچە دىدىكى : پۇراپ باقساڭ مۇشتۇمنى ، يوقىتىسەن هۇشۇڭنى ، بىر مۇشت بىلەن سېستاي جىگىرىڭنى ـ گۆشۈڭنى ، باش ئۇستۇڭگە قوندۇراي ، ئەجەل ماتەم قۇشۇڭنى !

پور بايۋەتچە شۇ سۆزلەردىن كېيىن سېيىت نوچىغا شۇنداق بىر مۇشت ئاتتى . مۇشتى قاڭقىپ كېتىپ ئۆزى ئېغىناپ بىر ئازگالدا ياتتى ، زەي ـپاتقاقتا پاتتى . شۇ ئىزاغا چىدالمىغان پور بايۋەتچە سېيىت گاڭگۇڭغا شۇنداق بىر پەشۋا ئاتقاندى ، بايۋەتچىنىڭ پۇتلىرى سېقىراپ كەتتى ، كاللىسى پېقىراپ كەتتى ، ئۆزى بىلەن ئۆزى ۋاي پۇتۇم ! دەپ چىرقىراپ كەتتى ، ئۇنى بوغۇلۇپ خىرقىراپ كەتتى . يىقىلغان چېلىشقا تويماپتۇ ، توۋا قىلسا كۆڭلى قويماپتۇ دېگەندەك ، پور بايۋەتچە پۇتۇن كۈچىنى كاللىسىغا يىغىپ سېيىت نوچىنىڭ مەيدىسىگە شۇنداق ئۇستىكى ، بايۋەتچىنىڭ باش ـ كۆزى زىڭىلداپ كەتتى ، قۇلاقلىرى ۋىڭىلداپ كەتتى ، پېشانىسى هۇررەكلەپ سېسىق تۇخۇمدەك لىغىرلاپ كەتتى . بايۋەتچىنىڭ بېشى دوقىدىن ئۆتۈپ سوقىغا ئايلىنىپ كەتتى . خەلقى ئالەم ئالدىدا يۈزى تۆكۈلگەن ، قەددى پۈكۈلگەن ، يۈرەك چېكى سۆكۈلگەن پور بايۋەتچىنىڭ جېنى بوغۇزىغا قاپلاشتى ، سېيىت گاڭگۇڭنىڭ ياقىسىغا كانىدەك

چاپلاشتى . هەي سېھىرگەي گاداي ! ئۆزۈڭگە سۇرە ئەپسۇننى ئۇرىۋاپسەن ، ئادەم سىياقىغا كىرىۋاپسەن . يۇر يامۇلغا ، مەن شۇ يەردە سىرىڭنى ئاچاي ، باش ـ كۆزۈڭگە ئەدەپ دورىسى چاچاي ......!

سىيىت نوچى دىدىكى : مەرتەم ـ مەرتەم ـ مەرتەم ئۈچ مەرتەم ئىدى . بۇنى ئۇقمايسەن . ئۈچ نۆۋەتنى ساڭا بەرسەم ئۆزۈڭنى سورىمايسەن ، ئاستا دىسەم بەك دەيسەن ، داپقا چۈشكەن ماياقتەك سەكرەيسەن ، كۆرۈپ باق مېنىڭ كارامىتىمنى !

سېيىت نوچى پور بايۋەتچىنىڭ ياقىسىدىن تۇتۇپلا شۇنداق بىر كۆتۈرىۋىدى ، ئۇ يىلتىزى يوق سېسىق كۆتەكتەك ، پاشنىسى يوق ئەسكى ئۆتۈكتەك يۇلۇنۇپ چىقتى . سېيىت نوچى ئۇنى بىر قولى بىلەن شۇنداق ئايلاندۇرۋىدى ، ئەييۇھەنناس ! چاقپىلەكمۇ ئۇنداق ئايلانماس ، پىر ـ پىر ـپىر ......!!! سېيىت نوچى ئۇنى قارا شەھەر دەرياسىغا شۇنداق ئېتىۋىدى ، پور بايۋەتچە خۇددى داشقا چۈشكەن ماشتەك ، تاغدىن چۈشكەن تاشتەك ، كۆزدىن ئاققان ياشتەك ، تۇز قوينىغان ئاشتەك ، قىلىچ ئۈگەن باشتەك ، دەريانىڭ قاق ئوتتۇرسىغا چۈشتى .

ئەمدى گەپنى قاراشەھەر ئامباللىرىدىن ئاڭلايمىز : چېرىكلەر پور بايۋەتچىنى دەريادىن سۈزۈۋېلىشتى ، ئۆزلىرىنىمۇ ئازراق تۈزۈۋېلىشتى . دىيىشتىلەركى : سېيىت نوچى تولىمۇ قارام ئىكەن ، ئۇنىڭ خۇسۇسىدا بۆلەكچە ئويلاش هارام ئىكەن ، كۈچ تۇرقىدا كۆڭلى ئارام ئىكەن ، كەمبەغەل پۇقرالار ئۇنىڭغا رام ئىكەن ، ئۇنىڭ بىلەن ئېلىشساق بىزگە خوۋلۇق بولماس ، چىرايلىقچە سوۋغا ـ سالام تارتۇق قىلىپ ، بەزىسىنى ئارتۇق قىلىپ ئۆزىتىپ قويۇپ ، ئۇ كەتكەندىن كېيىن بۇ زىياننى پۇقرالارغا چېچىپ بىرنى ئون قىلىپ ئۇندۇرۋالساق .

بۇ يامان نىيەتلىك غەرەزدىن سېيىت ئاخۇن تامامەن بىخەۋەر ئىدى . ئەتىسى ئۇلار قاراشەھەر ئېتىدىن بىرنى ئۇنىڭغا يوللۇق تۇتۇپ : هەي سېيىت نوچى ، سېيىت گاڭگۇڭ ! باللار سېنى رەنجىتىپ قويغان بولسا بىز ناماقۇل ، سەپىرىڭدىن يانمىساڭ ، شەھىرىمىزدە ئۇزاق تۇرۇپ قالمىساڭ دىيىشتى .

سېيىت ئاخۇن بولىدۇ دەپ جاۋاپ بېرىپ ، يارۇ دوستلىرى بىلەن خوشلىشىپ ئاتقا بىر قامچا سالدى ، ئىلىئوغا قاراپ يول ئالدى :

ئىلىخوغا بارماڭلار ،

يولى خەتەردۇر .

زىمىستان قىش نەشتىرى

جاندىن ئۆتەدۇر .

مۇساپىرلار دەرتمەنلەر

يولدا ياتادۇر .

ئۆز يۇرتىنى ياد ئېتىپ ،

غەمگە پاتادۇر .

ئىلخوغا مەن بېرىپ ،

قالدىم بالاغا .

ياغاق يۇزلۇك چېرىكلەر

ئالدى ئاراغا .

ئالتىسىنىڭ سۇندۇرۇپ

ئۇتتۇر چىشىنى .

پەشۋا بىلەن مۇش بىلەن

ياردىم بېشىنى .

ئىلى دەريا بويىدا

چالدىم راۋاپىنى .

جالاس ئەتتىم قۇل – يىتىمنى ،

تاپتىم ساۋاپىنى .

قۇل ـ يىتىمنىڭ ياتقان يېرى
پىتلىق ئاۋاختا .
قۇل- يىتىمغا ئاش بېرەركەن
سۇنۇق تاۋاقتا .
ئاۋاختىنى ئاي يورۇقى ،
ئايدىڭدا چاقتىم .
قوش قولۇمنى قېيىق قىلىپ
دەريادا ئاقتىم .

يىگىرمە ئالتە ياشىمدا ،
كۈنلەر چۈشتى باشىمغا .
ئەرزىمنى بايان ئەيلەي ،
يارۇ دوست قاياشىمغا .
ئەزىزانە قەشقەردە
تۇغۇلۇپ ئۆسكەن بويۇم بار .
شەھەر كۆرۈپ يۇرت كۆرمەك ،
ئىچكە تولغان ئويۇم بار .
شەمۇشەنى ئايلىنىپ
ئۇچتۇرپانغا كېپقالدىم .
قولغا ئېلىپ راۋاپنى ،
ھەر پەدىگە چېپقالدىم ...
ئۇچتۇرپانلىق كۆڭلىگە
سېيىت ئاخۇن يېقىپ قالدى .

ياقا يۇرتلۇق بولسامۇ
سۆزلىرىم ئېقىپ قالدى .
يەتتى بولۇڭ پۇشقاقتا
يېيىلىپتۇ ئاتىقىم .
يول- يول ئىكەن ھەر ياقتا ،
ئەل -يۇرت بولدى ياتىقىم .
خالايىقلار دەر ئىدى :
سېيىت نوچى كەلگۈسى .
ئۇنىڭ قەدىمى يەتمىكى ،
ياخشىلىقنىڭ بەلگىسى ......
نائەھلىلەر شۇ كەمدە ،
ئىچى ئاداپ ھالىمغا .
تۆھمەت توقۇپ ئۇستۇمدىن ،
ئەرىز قىپتۇ دارىنغا :
سېيىت يۇرتنى ئازدۇردى ،
ئوغرىلارنى جەم قىلىپ .
سىزگە ئورا قازدۇردى ،
بۇ يۇرتقا بالا تېرىپ .
ئۇنى يوقىتىڭ دەرھال ،
تۇخۇمى قۇرۇپ كەتسۇن .
ئۇ يالاڭتۆش غوۋغاچى ،
يەر يۇتۇپ چىرىپ كەتسۇن .....

يالپاق بۇرۇن دوتەينىڭ ،
رەڭگىرويى ئۆڭۈپتۇ .
سېيىت توغۇرلۇق خىيالى ،
ھەر كوچىغا مېڭىپتۇ .

ھەممىگە ئايان بولغايكى ، ئۇچتۇرپانىنىڭ ئامبىلى ما شاۋۋۇ ئەسلىدە قەشقەرنىڭ دوتىيى بولۇپ ، گېلاۋخۇيچىلارنى يوقىتىشتا داڭق چىقارغان چوڭ جاللات ئىدى . شۇ چاغدىن باشلاپ سېيىت نوچىنى تونۇيتتى . بىراق قەشقەردىكى چېغىدا سېيىت نوچىنى يوقىتىش مەقسىتىگە يېتەلمىگەنىدى . گاڭگۇڭنىڭ تۇيۇقسىز بۇ يەرگە كېلىپ قالغانلىقى ئۇنى ناھايىتى ھەيران قالدۇردى . لېكىن ، ئۇ ئۇچتۇرپاندا سېيىت نوچىنى جايلىۋېتىشكە مۇمكىن ئەمەسلىكىنى بىلەتتى . بۇلارنى ئويلاپ يەتكەن بۇ ھىلىگەر يېڭى خىزمەت ئارقىلىق خانىنىڭ ئىلتىپاتىغا ئېرىشمەك خىيالىدا سېيىت نوچىنى ئۇجۇقتۇرىۋېتىش كويىغا چۈشۈپ ،كونا ھۈنىرىنى ئىشقا سالدى :

ھەي نوچى سېيىت گاڭگۇڭ ،
ئۇچتۇرپانغا خۇش كەپسەن .
مەن كۆرۈپ دىدارىڭنى ،
بولدۇم تولىمۇ خۇرسەن .
تەڭ كەچكەن ئەمەسمىدۇق ،
تۇمەن دەريا بويىنى .
تەڭ ئىچكەن ئەمەسمىدۇق ،
ئۇنىڭ شەربەت سۈيىنى .
تەڭ ئاڭلاپ ئەمەسمىدۇق ،
ھېيت ـ ئايەم كۈيىنى .

بىللە كۆرۈپ كەلگەن بىز ،
ئەزىز قەشقەر باغرىنى .
هېيىت ـ ئايەمدە تەڭ ئاڭلاپ ،
كانەي ، سۇناي ، ناغرىنى .
قەشقەرلىكنى كۆرگەندە
تەنگە سىغماي كېتىمەن .
داستىخان سېلىپ ئالدىغا ،
ئىززەت ـ ئېكرام ئېتىمەن .
هەي نوچى سىيىت گاڭگۈڭ ،
يۈرسەڭ ، ئوردىغا بارساڭ .
ئۈستىخىنىڭ چۈشۈپ قالسا ،
بۇ يۇرتتا تۇرۇپ قالساڭ .
ماقۇل سىيىت نوچى ،
ئوردىدا تۇرۇپ قاپتۇ .
پۆۋلەپ يەل بېرىش ، ماختاش ،
جايىغا بېرىپ قاپتۇ .
ئاق تەڭگە بىلەن چوكان ،
كۆنمۇكۆن كېلىپ قاپتۇ .
يالپاق بۇرۇن ما دارېن ،
هەر ياڭزا كۈلۈپ قاپتۇ .
ئاي ، يىللار ئۆتۈپ مەزگىل ،
بىر يەرگە بېرىپ قاپتۇ .

شۇنداق بىر كۈن ئىچىدە ،

سېيىت نوچى چۈشىدە ،

ئانىسىنى كۆرۈپ قاپتۇ .

قەشقەرگە كېتەيىن دەپ ،

مىسكىن ئانا قېشىغا ،

پات بېرىپ يېتەيىن دەپ ،

قېرىغان چېغى يېنىدا ،

خىزمەت قىلىپ ئۆتەيىن دەپ .

ئۆز قولىدىن ئېشىنى ،

بىر قوشۇق ئىچەيىن دەپ .

مانا شۇنداق ئويلاپتۇ ،

ئۆي بويىنى بويلاپتۇ .

دارىن ئالدىغا كىرىپ ،

ئىجازەتمۇ سوراپتۇ .

ئەلقىئىسە ، سېيىت نوچى شۇ كۈنى تاڭ ئېتىش بىلەن ما دارىننىڭ ئالدىغا كىرىپ كەلدى ۋە ئەرزىنى بايان قىلدى :

قوي ئىزدەر قوزاسىنى ،

قوزىمۇ ئاناسىنى .

ھاۋادىكى قۇشلارمۇ ،

سېغىنار ئۇۋاسىنى .

سېغىندىم يۇرەك ـ دىلدىن ،

ئانام مېھرىبانىمنى .

سېغىندىم ـــ ئېتى مەمەت ،

ئۇكامنى ـــ غەمگۇزارىمنى .

تۇمەن دەريا سۈيىدىن ،

تويغىچە يۇتاي دەيمەن .

غەمگۇزارىم ئانامنىڭ ،

ئالدىدا ئۆتەي دەيمەن .

يار بېشىدا ئولتۇرۇپ ،

راۋابىم چالاي دەيمەن .

غېرىپ ـ غۇرۋا يارەننىڭ

كۆڭلىنى ئالاي دەيمەن .

قەشقەرگە باراي دەيمەن ،

مېھرىگە قاناي دەيمەن .

ما دارېن ئىجازەت بەر ،

يولغا ئاتلىناي دەيمەن .

ما دارېن شۇنداق جاۋاپ بەردى :

ئىجازەت بېرەي دىسەم ،

مەن ساڭا چىدالمايمەن .

باشتىلا دىمەيمىدىم ،

سەندىن ئايرىلالمايمەن .

ئىجازەت بېرەي ، گاڭگۇك ،

چارەم يوق بۆلەك ياڭزا .
يولـلۇقۇم بېرەي ياچەن ،
تېخى بىر چىلىم غاڭزا .
يالغۇز ئانىغا سەندەك ،
جان كۆيەر ئوغۇل لازىم .
ئالدىغا بېرىپ دەرھال ،
ئاڭا ئەيلىگىن تەزىم .
قەشقەردىكى تىتەيگە
خەت يېزىپ بېرەي ئەكەت .
جەتنى كۆرسە ما تىتەي ،
دەيدۇ ساڭا كۆپ رەھمەت .
سەن ئۆزۈڭ سېيىت گاڭگۇڭ ،
قىلدىڭ بىزگە كۆپ خىزمەت .
ئەجرىڭ قەدرىگە لايىق ،
مەنمۇ بىلدۈرەي ئىززەت .

بۇ خېتىمنى ئاپىرىپ ،
بەر تىتەيىنىڭ ئۆزىگە .
سېنى باشلىق قىپ قويار ،
تۆت دەرۋازىنىڭ بىرىگە ،
باشلىق بولۇپ شۇندا سەن ،
ئويناپ ـ كۈلۈپ ئۆتەرسەن .
گاڭگۇڭ نامىڭغا لايىق ،

مۇرادىڭغا يېتەرسەن .

بۇ يۇرتتىن كېتەر بولدۇڭ ،

ئىچىمگە سېلىپ ئوتنى .

ئەتە يولغا چىق گاڭگوڭ ،

تەييارلاپ قوياي خەتنى .

ئەلقىسسە ، ما دارىن ئۇخلىماي خېتىنى يازدى ، گاڭگۇڭنىڭ هايات يولىغا ئەجەل خەندىكى قازدى . ئەتىسى سېيىت نوچى بۇ خەتنى ئېلىپ ، قوينىغا قاتلاپ سېلىپ ، دارىن ئالدىدىن چىقىپ جاپاكەش يۇقرالارغا تويماي بېقىپ ، يۇرىكى شامدەك ئېقىپ شۇنداق دىدى :

خوش بۇرادەر ، يارەنلەر ،

بىللە ئويناپ ئۆتكەنلەر .

ئۆزرەمنى ئېيتىپ قالاي ،

قەشقەرگە كېتىپ قالاي .

داغى پەرزەنت ئانامنىڭ ،

قان قېرىنداش ئۇكامنىڭ ،

مېهرىگە قېنىۋالاي .

قىلغان بىڭلسام مەنمەنلىك ،

ئۆتكەن بولسا سەۋەنلىك ،

كەچۈرۈڭلار ، يۇرتداشلار ،

خەير - خوش ، قېرىنداشلار .

ئەلقىسسە ، سېيىت نوچى يار ـ بۇرادەرلىرى بىلەن خوشلىشىپ قەشقەرگە قاراپ يول ئالدى . ئۇچتۇرپاندىن ئۇزاپ كەتكەندە ، مارالبېشىنىڭ تۇمشۇقىغا يەتكەندە نوچىنىڭ ئېتى شورلۇق يەرگە پاتتى . سېيىت نوچى ئاتتىن چۈشۈپ كۆتۈرۈپ تارتتى . تۇز ئارىتقان ئېشىكنى ھەيدەپ پاتقاقتىن ئامان چىققان بىر تۇزچى بوۋاي بۇ ھالنى كۆرۈپ ھەيران قالدى . سېيىت نوچىغا ياردەملىشىپ ئاتنى تارتىۋالدى . تۇزچى بوۋاي ئېيتتىكى :

ئوغلۇم سېنىڭ چىرايىڭ ،

زەپمۇ ئىللىق كۆرۈندى .

ئېتىڭ پېتىپ شورلۇققا ،

جەۋپېتىن خەتەر بىلىندى .

سەپىرىڭدىن بىر گۇمان ،

ئايان بولدى كۆڭلۈمگە .

مەنزىلىڭگە يەتكۈچە ،

ئاگاھ بولغىن ئۆزۈڭگە .

ئېيتقىن نىمە قىسمەت بار ؟

سەپىرىڭدە ، ئىشىڭدا ،

ئۆتكەن قانداق خىسلەت بار ؟

سېنىڭ مىسكىن بېشىڭدا .

ئەلقىسسە ، سېيىت نوچى تۇزچى بوۋايغا سەرگۈزەشتىلىرىنى ھىكايە قىلىپ بەردى . ما دارىېنىنىڭ خېتىنى قوينىدىن ئېلىپ پوتىسىغا مەھكەم تۇگدى .

تۇزچى بوۋاي ئېيتتىكى :

ــــھەي ئوغلۇم ، ئۇشبۇ خەتنى يېنىڭدا ساقلاپ يۈردۈڭمۇ ؟ خەتنى ئېچىپ ئوقۇپ كۆردۈڭمۇ ؟ بۇ زامانىنىڭ

ئامباللىرىدا ئىنساپ قالمىدى . نادانلىق قىلىپ ، تەۋەككۇل كەمىرىدە بېلىڭنى باغلىما ، دارېنىڭ خېتىنى سەل چاغلىما ، پالاكەت باسمىسۇن سېنى ، خەتنى ئېچىپ ئوقۇپ باقايلى قېنى .

سېيىت نوچى ئېيتتىكى :

ئامانەتكە خىيانەت ،

نامەرد ئىشىدۇر .

پالاكەتنىڭ ئامرىقى ،

قورققاق كىشىدۇر .

ھاياتىمدا نامەرتلىك

قىلغان ئەمەسمەن .

جاننى ئالتۇن ـ كۈمۈشكە ،

ساتقان ئەمەسمەن .

كەلسە ئەجەل ناۋادا ،

جاننى ئالادۇر .

سۇلار ئېقىپ ئاستىدا ،

تاشلار قالادۇر .

قەشقىرىمدا يارەن كۆپ ،

يالغۇز ئەمەسمەن .

كىمكى قىلسا يامانلىق ،

ئادەم دېمەسمەن .

تۇرچى بوۋاي ئېيتتىكى : خەير ، ئوغلۇم ، ساڭا ئاقىيول بولسۇن ، خەۋپ ـ خەتەر سەندىن يىراق تۇرسۇن . دۈشمىنىڭ قان قۇسۇپ ئۆلسۇن ، دوستلىرىڭ شاد ـ خورام كۈلسۇن .

ئەلقىسسە ، سېيىت نوچى تۇزچى بوۋاي بىلەن خەيرلىشىپ ئېتىغا يەنە مىنىدى ، ئالغا قاراپ يول يۈردى . يولنى كۆپ بېسىپ ، كۆرگەنلا يەردە كىشىلەر قازان ئېسىپ ، ئاخىر دەمدە قەشقەرگە يېتىپ باردى . قان ـ ياش ئاقار تۈمەن دەرياسى بىلەن كۆزىچى يار بېشىنى كۆردى .

سېيىت نوچى دىگەن گاڭگۇڭ ،

دۆڭنىڭ ئۈستىگە چىقسا .

ئانا مېھرىنىڭ شامى ،

باغرىدا ئېرىپ ئاقسا .

ھەر ياقتىن خاراپ يۈرتى ،

ھەسرەت ئوتىنى ياقسا .

تۈمەن تولغۇدەك قان ـ ياش ،

تۇرماي تامچىلاپ ئاقسا .

ياش قۇيغان كۆزلەر بىرلە ،

تويماي ھەر تامان باقسا ،

ئىشىككە كېلىپ قاقسا ،

ئىشىك تاقىلىپ قاپتۇ ،

چىراغمۇ ئۆچۈپ قاپتۇ .

ئانىسى غېرىپ مەزلۇم ،

ئاھ . . . چېكىپ يېتىپ قاپتۇ ،

غەملەرگە پېتىپ قاپتۇ ،

ئۇخلاپمۇ قېتىپ قاپتۇ .

جان ئانا ... جېنىم ئانا ....

دەپتۇ سۆزىنى باشلاپ .

ئاڭلىتالماي ئۆگزىگە ،
قوشلاپ چالمىنى تاشلاپ .
يەنە تەكرار تولاپتۇ ،
بوتىلاقتەك بوزلاپتۇ .
جاراھەتلىك باغرىنى ،
ھەسرەتلىرى تۇزلاپتۇ ،
تولاشلىرى تېزلەپتۇ .
ئاخىر ئاڭلاپ ئانىسى ،
يائىدۇرۇپتۇ چىراغنى .
ئويلاپ يېقىن - يىراقنى ،
ئىچىنى خىيال ئوراپتۇ ،
كىملىكىنى سوراپتۇ .
جان ئانا ، جېنىم ئانا
دېگەن بىر سادا كەلدى .
ئىشىكنى ئاچ ، جان ئانا ،
مۇساپىر بالاڭ كەلدى .

شۇ سۆز بىلەن ئانىسى ،
ئىشىككە ئوقتەك ئېتىلىپ ،
سۆزگە قان - ياش قېتىلىپ .
بوينىغا گىرە سېلىپ ،
ھارماڭ ، بالىكام دەپتۇ .
يىرتىق دەستىخان ئېچىلىپ ،

گۈلە قاقلار چىچىلىپ ،

ھىجىردا چاي ئىچىلىپ ،

ئۆيگە ئادەم تولۇپتۇ ،

تۈنمۇ تامام بولۇپتۇ .

ئەتىسى تاڭ ئاتقاندا ،

مەزىن ئەزان ئېيتقاندا ،

سېيىت نوچى جامەدە

جامائەتنى كۆرۈپتۇ .

يىغلاپتۇ ھەم كۈلۈپتۇ .

ئۆيگە قايتىپ كېلىپتۇ ،

ئېگىلىپ سالام بېرىپتۇ .

پەستە تۇرۇپ قول باغلاپ ،

چاپان كىيىپ بەل باغلاپ ،

ئانىسىغا خۇش قاراپ ،

شۇنداق بىر سۆز قىلىپتۇ .

مەن يامۇلغا كىرەيمەن ،

ما تىتەينى كۆرەيمەن .

ئالدى بىلەن ئۇنىڭغا ،

ھۆرمەت سالام بېرەيمەن .

سوغرە ئامانەت خەتنى ،

ئۆز قولىغا بېرەيمەن .

شۇنداق دەپ سېيىت ئاخۇن ،

ئىجازەتنىمۇ ئاپتۇ .
خۇداغا ئامانەت دەپ ،
ئانا ئىشىكتە قاپتۇ .

خەتنى ئوقۇپ ما تىتەي ،
باشنى ئاستا چايقاپتۇ .
يۇمشاق كۆلكىدىن نوچى ،
ھەر ئەھۋالنى بايقاپتۇ .
شۇندا تۇزچى بوۋاينى ،
دەررۇ يادىغا ئاپتۇ .
شۇ ئوي ، شۇ خىيال بىرلە ،
تىتەيگە قاراپ قاپتۇ .
سوۋغىرە سۆزلەپ ما تىتەي ،
ئۈچ كۈنلۈك سۈرۈك دەپتۇ .
ئۈچ كىيىن يامۇلغا
سەن ئۆزەڭلا كەل دەپتۇ .
بىز كىڭەشنى پۈتتۈرسەك ،
پىشانەڭگە يېزىلغان
كارامەتنى كۆر دەپتۇ .

ئۈچىنچى كۈن سىيىت ئاخۇن ،
ئاجايىپ چۈش كۆرۈپتۇ .
چۈشىدە تېخى شۇنچە ،

نۇرغۇنلا ئىش كۆرۈپتۇ :

چوڭ يولدا كېتىپ بېرىپ ،

قارا ئېتىنى كۆرۈپتۇ ،

ئويغىنىپ ئۇ ئويلاپتۇ ،

باش ـ ئاياغدىن ئويىنى .

دەرھال بېرىپ ھامماغا ،

سۇغا ساپتۇ بويىنى .

ئانىسىغا سۆز قوشۇپ ،

دەپتۇ : سەندىن سورايمەن .

بۈگۈن ئۇلۇغ جۈمە كۈن ،

ئاپاق غوجامغا چىقىپ ،

ناماز ئوقۇپ كىرەيمەن .

ئانا بېرىپ ئىجازەت ،

ئىشىك تۈۋىدە قاپتۇ .

دۇئا بىرلە سېيىت ئاخۇن ،

ھەزرەت ياققا يول ئاپتۇ ...

ئاڭلىناتتى ھەر ياقتىن ،

دەرت ـ ئەلەم ، پىغان زارى ،

تاشۋايدەك راۋاپچىنىڭ ،

ئۈزۈلگەن يۈرەك تارى .

ئۈجمىلىك باغ ئەتراپى ،

ئايلىنىپتۇ مازارغا .

يالىڭاچ تەن ، يوقسۇللار ،

چىقالماپتۇ بازارغا

ئارىلاپ سېيىت نوچى ،

كۆردى ئەلنىڭ ھالىنى ،

بۇلاپ ئالغان ئاچ كۆزلەر ،

يۇرتنىڭ بار - يوق مالىنى .

كۆزى چۈشتى ھەر يەردە ،

ياخشى بىلەن يامانغا .

يۈرىكىدە ئوت ياندى ،

لەنەت ئوقۇپ زامانغا .

ھەممە يۇرتتا خار پۇقرا .

دەرت ئەلەمگە يار پۇقرا .

قان يىغلايدۇ ھەسرەتتە ،

بۇردا نانغا زار پۇقرا .

ئاھ ... خۇدايا ، ئالەمنى ،

ئۆزۈڭ ئالغان ھۆددەڭگە .

رەھىم - شەپقەت قىلساڭچۇ ،

بىزدەك مىسكىن بەندەڭگە .

ئالىمىڭنى كەڭ قىلىپ ،

زامانەڭنى تار قىپسەن .

ئادىمىڭنى ئەلەملەپ ،

ئىت - ئېشەكتەك خار قىپسەن .

شاپائەت قىل قەشقەرگە ،
شەپقىتىڭنى ياغقۇزغىن .
قانغا تويماس زالىمنى ،
ئۆزۈڭ زاۋال تاپقۇزغىن .
سېيىت نوچى ھەر يەردە ،
يىرتىق چاپان ، تون كۆردى .
تونىنى بويلاپ تۆكۈلگەن ،
لەختە ـ لەختە خۇن كۆردى .
يۈرەك باغرى ئۆرتىنىپ ،
كاۋاپ بولۇپ ياناتتى .
ساماۋاردا ئولتۇرۇپ ،
ئىچ قارنىنى تولدۇرۇپ ،
ئەل ـ يۇرت بىلەن مۇڭدىشىپ ،
دىدارىغا قاناتتى .
ساماۋارنىڭ چۆرىسى ،
ئادەم بىلەن لىق تولغان .
ئۇلۇغ ـ ئۇششاق قەشقەرلىك ،
ئەتراپىغا جەم بولغان .
چىقىپ كەپتۇ بىر چاغدا ،
بىر توپ چېرىك ئات بىلەن .
يارلىق ئېلىپ يامۇلدىن ،
تىتەي يازغان خەت بىلەن ،

چېرىك سالام بېرىپتۇ ،

قاتارلىشىپ تۇرۇپتۇ .

سېيىت ئۇقۇپ ئەھۋالنى ،

دەرھال يولغا يۈرۈپتۇ .

دوست - يارەنلەر ئەگىشىپ ،

تولىسى گەپ تەگىشىپ ،

يۈرگەندە تېز يۈرۈپتۇ .

كۆپ خىياللار سۈرۈپتۇ .

تۈندە كۆرگەن چۈشىنى ،

يول توسقان قارا ئىتنى ،

قانچە تەكرار كۆرۈپتۇ .

شەھەرگە يېقىن كەلگەندە ،

قارىغا * سۇ بەرگەندە ،

كۇسۇلدىشىپ چېرىكلەر ،

سۆشلەشكەننى كۆرگەندە ،

نىمە گەپ دەپ ؟ دەپ سوراپتۇ ،

جاۋابىنى تىڭشاپتۇ .

باغلاپ ئەكىر دېگەننى ،

چېرىكلەردىن ئاڭلاپتۇ ،

ئاڭلاپتۇ - دە دەرھاللا ،

ئۆز - ئۆزىنى ئوڭلاپتۇ .

بەلنى مەھكەم باغلاپتۇ .

باغلاڭلار دەپ قولىنى ،

ئارقىسىغا جۇغلاپتۇ .

ئۇ ئۆزىنى يولۋاستەك ،

گويا شىردەك چاغلاپتۇ،

چېرىك دېگەن تىترىشىپ ،

چىۋىن ئوخشاش چىرمىشىپ ،

سېيىت ئاخۇننى باغلاپتۇ .

ئاندىن بىر سۆز ئاڭلاپتۇ :

ھىچ گۇناھ يوق سىلەردە ،

خانىنىڭ ۋاجىپ يارلىقى ،

يۇرت جامائەت خوش ئەمدى .

رىزا بولۇنە قەشقەرلىك

ئۇلۇغ ئۇششاق بارلىقى .

يۇرت شۇ سۆزنى ئاڭلاپتۇ ،

يۈرەك باغرىن داغلاپتۇ .

كۆكرەك كېرىپ سىرىيت ئاخۇن ،

ئالغا ماڭغان چاغلاردا

ھەممە ھۆر - ھۆر يىغلاپتۇ .

ئەمدى گەپنى قەشقەرنىڭ دارېنلىرىدىن ئاڭلايمىز :

ئەمدى گەپنى قەشقەرنىڭ دارېنلىرىدىن ئاڭلايمىز :

ئۇ پۇقرالار بىلەن دىدار كۆرۈشۈپ بولغۇچە يوق قىلىۋەتمىسەك بىزگە ئامانلىق بولماس ، شۇڭا دەرھال سەكسەن چېرىك ھازىر بولسۇن ، سېيىت نوچىنى تۇتۇشقا يۇرسۇن ، سېيىت نوچى گۇندىخانىغا كەلتۈرۈلسۇن . سېيىت نوچىنى ئاشۇنداق كەلتۈرۈشتى . سېيىت نوچى ما تىتەينى كۆرمەك تەلىپىنى بەردى . تىتەي قوبۇل كۆردى . سېيىت نوچى شۇنداق دەپتۇ :

كېزىپ دەشتى باياۋان ،

ئاشتىم تاغ ـ داۋان .

نەگە بارسام پۇقرانىڭ ،

ھالى بەك يامان .

رەڭگى سۇلغۇن، زەپىران،

باغرى لەختە قان .

ئىچكىنى ئوغا ، زەھەر ،

چەككىنى پىغان .

ئۇچتۇرپاندا ماتىتەي ،

يېزىپ بەردى خەت .

سىزگە تىلەپ ئامانلىق ،

بەخت ـ پاراغەت .

ما دوتەينىڭ خېتىنى ،

مەندىن ئالدىڭىز ،

ئەمدى نىچۈن بىلمىدىم ،

ئاينىپ قالدىڭىز ؟

ئەلقىسسە ، ما تىتەي مۇئۇئەممبەرلىك بىلەن سېيىت گاڭگۇڭغا قاراپ قالدى ، خۇپسەنلىك بىلەن ھېچنىمىنى ئۇقماس كىشى بولىۋېلىپ ئۆز يېغىدا ئۆزىنى قورۇشقا پۇرسەت تاپتى ، ھىلى مىكىرلىك نىقابىنى يۈزىگە تارتتى :

ھەي نوچى سېيىت گاڭگۇك ،
ئۆزۈڭنىڭ ئۆلۈم نامەڭنى،
سەن ئۆزۈڭ ئېلىپ كەپسەن ،
مېنىڭ بۇ يۇرىكىمگە ،
نادامەت سېلىپ كەپسەن .
خەت بىلەن مېنىڭ بىلسەڭ ،
كۆكسۈمگە پىچاق پاتتى .
قانداق قىلىمىز ، گاڭگۇڭ ،
ئەجەپمۇ بېشىم قاتتى .
مەن ساڭا ئىدىم ئامراق ،
ئۆلتۈرەي سېنى قانداق ؟
ئۆلتۈرمەي دىسەم نوچى ،
خانىڭ يارلىغى شۇنداق .
ئەي ئامبال ـــ دېدى گاڭگۇڭ ، ـ
تەڭلىكتە تۇرۇپ قالما .
خانىڭ ئالدىدا ئاسى ،
گۇناھكار بولۇپ قالما .
چېرىكلەرگە ئېيىت دەرھال .
مىلتىقىغا ئوق سالسۇن .

مويتۇڭزىغا ئېپچىقىپ ،
هايالسىز جېنىم ئالسۇن ،
ئەزىزانە قەشقەرلىك،
مېنى بىر كۆرۈپ قالسۇن ... !
جاللاتلار كېلىپ شۇ دەم ،
بوينىغا تاقاق سالدى .
پۇتىغا سېلىپ ئىشكەل ،
زىندان باغرىغا ئالدى .
ئون تۆت كۈن ئۆتۈپ كەتى ،
تاقىتى تۈگەپ كەتتى .
مەرت يىگىت سېيىت گاڭگۇڭ ،
سۆزىنى بايان ئەتتى ،
دىدى ئۇ : چىدامىم يوق ،
يا بۆلەك تەمەيىم يوق ،
كىلتۈرسەڭ بۈگۈن ئۆلتۈر ،
جۈمە كۈن كېلىپ يەتتى .
. . . . . .
جەم بولۇشتى ئامباللار ،
يەڭگۈشلىشىپ تامباللار .
داچەي هارۋۈنى قوش دەپ
يارلىق قىلدى دەرهاللا .
تۆت ئاتلىق يوغان هارۋا ،

تەييار بولدى تەخ بولدى .

سېيىت نوچىنى ئاتماققا ،

ئېلىپ ماڭار ۋاخ بولدى .

ئات هارۋىنى قاتقاندا ،

توققۇز پاي پو ئاتقاندا ،

تۆت دەرۋازىغا يۈزدىن

تۆت يۈز چېرىك پاتقاندا ،

يورغىلىشىپ هەريانغا ،

تېپىرلىشىپ ياتقاندا ،

تەشۋىش تولغان باشلىرى ،

قارا تاشتەك قاتقاندا ،

سېيىت نوچىنى چىڭ باغلاپ ،

ئوردا ئالدىغا ئېپ كەلدى .

ئۇ هارۋىدا تىك توختاپ ،

شۇنداق سۆزنى دەپ كەلدى :

خوش ، ئامان بول قەشقەرلىك ،

جانجىگەرلەر ـــ تۇققانلار .

بۇگۈن جۇمە قۇلاق سال ،

سۆز قەدرىنى ئۇققانلار .

جامائەت جەم بولۇپسىز ،

مېنىڭدىن بولۇڭ رازى .

مەهشەردە كۆرۈشكەيمىز ،

بولغىنىدا خۇدا قازى .

گۇناھسىز ئۆلەر بولدۇم ،

نادانلىق بالاسىدىن .

كىملەر قۇتۇلۇپ قالغان ،

زالىمنىڭ جازاسىدىن !

ئەي قەشقەرلىك ، قەشقەرلىك ،

مېنى ئۇنتۇپ قالماڭلار .

مەندەك بولماي دىسەڭلار ،

ھەرگىز نادان بولماڭلار .

نادانلىق ئېلىپ كەتتى ،

يىگىتلىكتە باشىمنى .

مېنىڭدەك ئېلىپ كەتكەن ،

ھاشىمدەك ئاداشىمنى .

جەتنى بىلمىگەن ئادەم ،

بېشىدا كىزەر ماتەم .

خەت بىلمەس نادانلارغا ،

قاراڭغۇ ئىكەن ئالەم .

ئوقۇڭلار ئۆزۈڭلارمۇ ،

تەلىم ئالسۇن ياش باللا .

قەلبىڭلاردا قېپ قالسۇن

قىساسىڭلار — ئەنتىڭلار !

. . . . . .

مەمەتخان ئىنىم قالدى ،
جان ئانام ئۇنى باقسۇن .
مەيلى ئاتسا زالىمالار ،
قەشقەرگە قېنىم ئاقسۇن .
قەبرەمنى كۆرۈپ خەلقىم ،
ئىبرەت ئالغۇسى مەندىن .
قان قەرزىم قىساسىمغا ،
ئۇمىد كۈتىمەن سەندىن .
رازى بولغىن قەشقەرلىك ،
ئەل - يۇرتداشلار خوش ئەمدى .
بىللە ئويناپ تەڭ ئۆسكەن
يارۇ دوستلار خوش ئەمدى !
. . . . . .
خالايىق ئىدا ئەيلەپ ،
ياشنى تولدۇرۇپ كۆزگە .
مۇڭ – زارى ناۋا ئەيلەپ ،
چۈشتى نالىلىك سۆزگە :
كاج پەلەكنىڭ قىسمىتى ،
بۇ كۈننى ساپتۇ سىزگە .
كۈن ئالماق بۇ قەشقەردە ،
بولمامادۇ راۋا بىزگە ؟ . . . !
بىرنى ئوق بىلەن ئاتسا ،

ئوننى جادۇغا باسسا ،

يۈزنى دارغا ئاسسا ،

مىڭلاپ گۇندىدا ياتسا ،

ئادەم بېشىنى توغراپ ،

تاغنىڭ تېشىغا قاتسا ،

دەرتمەن بىر گۇناھكارغا ،

مىڭىنى ئېلىپ چاتسا .

بۇ ئالەم زىمىستانلىق ،

بولدى بىر گۆرىستانلىق .

گۆرىستاندا ئۆتەرمۇ ،

بەختى قارا قەشقەرلىك ...

. . . . . .

سېيىت ئاخۇن ، سېيىت گاڭگۇڭ ،

يۈرتتىن رازىلىق ئالدى .

ھارۋىمۇ قومۇشبازىرى *

يېنىغا بېرىپ قالدى .

ئات ! دىدى سېيىت گاڭگۇڭ

ھارۋىدىن تۆۋەن سەكرەپ :

ئات جاللات ! ئۇدۇللاپ ئات ! !

يۈرەككە ئۇدۇل چەنلەپ .

چېقىر كۆزلۈك بىر جاللات ،

مىلتىقىنى راسا بەتلەپ ،

سېيىت گاڭگۇڭنىڭ ئالدىدا ،

تۇردى كۆزىگە تەڭلەپ .

ئارقا ياقتىن جىڭ جاللات ،

دەرھال تەپكىنى باستى .

پىستان چېقىپ مىلتىقى ،

ئۆزى يىقىلىپ ياتتى .

ئىككىنچى رەت ئاتقان ئوق ،

كېلىپ تەگدى تاغاقۇا .

سېيىت ئاخۇن دىدى شۇ دەم ،

مىلتىق ئاتقان جاللاتقا :

مېنى ئاتساڭ ئۇستاڭ ئات ،

نائۇستاق يېقىن كەلمە .

سول كۆكسۈمنى چەنلەپ ئات ،

جا ئۇستاڭ يېقىن كەلمە . . . .

مە ، ھەققىڭنى ئاق تەڭگە

دىدى سۆزىنى باشلاپ .

بىر سەرلىك كۈمۈش پۇلنى ،

جاللات ئالدىغا تاشلاپ .

جاللات ئالدى ياچەننى

چىشلىرىنى ھىڭگايتىپ .

تەلەپكە مۇۋاپىق ئۇ ،

ئۈچ ماڭدام كېيىن قايتىپ .

. . . . . .

سېيىت ئاخۇن سېيىت گاڭگۇڭ ،

تىك تۇرار ئىدى سۆزلەپ .

ماداخۇ دىگەن جاللات ،

ئاتتى جايىنى كۆزلەپ .

يەتتە پاي ئوق تەككەندە ،

ئىگىز چىنار يىقىلدى .

ھەيۋەت بىلەن گۈلدۈرلەپ ،

كۆكتە چاقماق چېقىلدى . . .

قەشقەر ئاسمىنى بويلاپ ،

ئۇچمىغان بۇگۈن كەپتەر ،

سىم - سىم تۆكۈلەر يامغۇر ،

بۇلۇتلار كېزەر كۆكتە .

قاغىلار قاقىلدايدۇ ،

سېپىلدىكى پوتەيدە .

بىزگە شەپقەت بارمىكىن ،

شىيەنگەن بىلەن دوتەيدە ؟ !

دوتەي بىلەن شىيەنگەننىڭ ،

ئىچكەنلىرى قان بولدى .

قەشقەرلىكنىڭ كۆز يېشى ،

سەل بىلەن قىيان بولدى .

شىيەنگەن بىلەن دوتەينىڭ ،

كىملىگى ئايان بولدى .
دەرت تولغان يۈرەكلەردىن ،
بۇ سۆزلەر بايان بولدى .

سىيىت ئاخۇن ، سىيىت گاڭگۇڭ ،
جىنىدىن جۇدا بولدى .
ئەزىزانە قەشقەرنىڭ
شۇڭقارى ئادا بولدى .
. . . . . .
سىيىت ئاخۇن ئۆلۈپ كەتتى ،
تۇپراققا كىرىپ كەتتى .
بۇ ئالەم ـ مۇسىبەتتىن
يۈرەككە خۇن تولۇپ كەتتى .
چالدى چاكىچاك قەشقەر ،
موڭ تولغان راۋابىنى .
ئايەم كۈنلىرى كەلسە
تەرك ئەتمەي تاۋابىنى .
موڭلۇق قەۋرىگە سۈركەپ ،
باغرىنىڭ كاۋابىنى .
ئوغلىغا دۇئا ئەيلەپ ،
يوللىغاي ساۋابىنى .
ئۆلمىسەك ئىچەرمىز دەپ ،
تاڭ ۋەسلى شارابىنى .

ئىزاھاتلار : (1) كوزىچى يارىشى ــــ تۈمەن دەرياسىنىڭ شەرقى جەنۇپ لېۋىگە جايلاشقان مەھەللە ئىسمى .

(2)تۆشۈك دەرۋازا ـــ قەشقەر شەرقى دەرۋازىنىڭ ئىسمى .

(3)سەپ ـــــ بۇ يەردە شىنخەي ئىنقىلاۋىنىڭ ئالدى ـ كەينىدە پۈتۈن مەملىكەت بويىچە زالىملارغا قارشى قوزغۇلغان گېلاۋخۇي تەشكىلاتىنىڭ قەشقەردىكى شۆبىسى نەزەردە تۇتۇلىدۇ .

(4)ما تىتەي ـــ 1911 ـ يىلىدىن 1932 ـ يىلغىچە قەشقەردە ھۆكۈمرانلىق قىلغان فاشىست ھەربى ئەمەلدار ، ئەسلى ئىسمى ما پۇشىڭ .

(5)گېلاۋخۇي ھاشىم ـــ يەكەنلىك ماھىر چامباشچى بولۇپ ، ئۇ گېلاۋخۇيغا قاتنىشىپ ، يەكەن ، قەشقەر ئەتراپىدا داڭق چىقارغان . ئۇنى كىشىلەر گېلاۋخۇي ھاشىم دەپ ئاتىغان .

(6)قارىغا ـــ بەشكىرەمدە ھەزرەت يول ئايرىلىشىدىكى بىر جاينىڭ ئىسمى .

(7)قومۇش بازىرى ـــ جاي ئىسمى .

مەنبە : ئۇيغۇر خەلق داستانلىرى